YAHYÂ BİN ZEKERİYYA

İmâm-ı a’zam hazretlerinin talebelerinin ileri gelenlerinden. Fıkıh ve hadîs âlimi. Yahyâ bin Ebî Zaide ve Yahyâ bin Zekeriyyâ bin Ebî Zaide diye de anılan Yahyâ bin Zekeriyyâ, (radıyallahü anh), aslen Kûfelidir. Babası, devrinin büyük âlimlerinden Zekeriyyâ bin Ebî Zâide’dir. Muhammed bin Mübeşşir el-Hemedânî’nin azâdlı kölesidir. Doğum târihi bilinmemekle beraber ba’zı kaynaklarda altmış üç yaşında 183 (m. 799) senesinde Medâin’de kadılık yaparken vefât ettiği yazılıdır.

Yahyâ bin Zekeriyyâ (radıyallahü anh) babası, Hişâm bin Urve, İsmail bin Ebî Hâlid, Süleymân bin Mihrân el-Â’meş, Ubeydullah bin Ömer el-Ömerî, Haccâc bin Avn, Yahyâ bin Sa’îd el-Ensârî, Mûsâ el-Cühenî, Abdurrahmân bin el-Gasîl

ve daha birçok âlimden hadîs tahsil ederek, onlardan rivâyette bulundu. Yüzbinden fazla hadîs-i şerîfi ezbere bilmek şerefine kavuşarak, ilm-i hadîs'de hafız oldu. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitteye alındı. Hadîs ilminde güvenilirliği kabûl edildi. Fıkıh ilmini İmâm-ı a'zamdan (radıyallahü anh) öğrendi. O'nun günlerce süren sohbetlerinde bulundu. O sohbetlerde dînî mes'elelerin hallini yakından dinleme imkânını buldu. İmâm-ı a'zam hazretlerinin yüzlerce talebeleri arasında ilk on sıraya girdi. İmâm-ı a'zamın (radıyallahü anh) ictihâd ve fetvâlarını yazan kırk muhterem zâttan biri de, Yahyâ bin Zekeriyyâ (radıyallahü anh) idi. Ayrıca Kûfe'de ilk kitâb yazma şerefine de sahip oldu. O'nun yazdıklarını talebelerinden Vekî' bin Cerrah cild hâline getirdi.

Abbasî halifesi Hârûn Reşîd, kendisini Medine'ye kadı yaptı. Bağdâd'da hadîs okuttu. Yahyâ bin Zekeriyyâ hazretlerinden, Yahyâ bin Âdem, Kuteybe bin Sa'îd, Hennâd bin Seriy, Ebû Dâvûd el-Hufrî, Muhammed bin Îsâ bin Taba', Ahmed bin Hanbel, Yahyâ bin Maîn, Ebû Bekir bin Ebî Şeybe, Sureyc bin Yûnus, Ebû Kureyb Muhammed bin Âlâ, Ziyâd bin Eyyûb, Hasen bin Arefe, Yahyâ bin Yahyâ Nişâbûrî, İbrâhîm bin Mûsâ, Şücâ bin Muhalled, Ahmed bin Muni', Ali bin Müslim et-Tûsî, Sehl bin Osman el-Askerî, Ya'kûb bin İbrâhîm ed-Devrekî, Hârûn bin Ma'rûf ve daha birçok âlimler hadîs öğrendiler ve rivâyette bulundular. Kendisinin, müsned sahibi sayıldığı ve "Kitâb-ı sünen" adında kıymetli bir eseri olduğu bildirilmektedir.

Yahyâ bin Maîn: "İbni Abbâs, Şa'bî ve Süfyân-ı Sevrî'nin zamanlarında ilimde üstünlükleri ne ise, Yahyâ bin Ebî Zâide'nin zamanına göre derecesi de odur" buyurdu. Ali bin Medînî, "Kûfe'de Süfyân-ı Sevrî'den sonra en büyük âlim Yahyâ bin Ebî Zaide idi." Ebû Hâlid el-Ahmed, "Yahyâ bin Ebî Zâid'e, hadîsleri güzel olandır" el-Hasan "Yahyâ bin Ebî Zaide, Kûfe'nin en fakîhidir" diye zikretmektedirler.

Fıkha dâir bir hadîs-i şerîfi, Yahyâ bin Ebî Zaide, Ziyâd'dan, o da Haccâc'dan, o da Ebû Zübeyr'den, o da Câbir'den (radıyallahü anh) o da Resûlullahtan (aleyhisselâm) şöyle nakletmektedir: "Peygamberimiz (aleyhisselâm) meyvelerin olgunlaşmadan satılmasını yasakladı." Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden biri de; "Her kim zulüm yolu ile bir karış yer alırsa, o yer kıyâmet gününde yedi kat yerin dibinden başlayarak o kimsenin boynuna dolanacaktır" hadîs-i şerifidir. Müslim'e alınan bir diğer rivâyeti ise; "Benim şu mescidimde kılınan bir namaz, başka mescidde kılınan bin namazdan daha faziletlidir. Yalnız Mescid-i Haram müstesna" hadîs-i şerifidir.

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Târîh-i Bağdâd cild-14, sh. 114

2) Cevâhir-ül-mudiyye cild-2, sh. 211

3) Tabakât-üs-seniyye, cild-5, sh. 485 a, b

4) Mir'ât-ül-cinân, cild-1, sh. 382

5) Mîzân-ül-i'tidâl, cild-3, sh. 287

6) Fihrist, 226

7) Tehzîb-üt-tehzîb cild-11, sh. 208

8) Tabakât-ül-kübrâ, cild-6, sh. 369, 417

9) El-A'lâm cild-8, sh. 145

10) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 267

11) GAL, cild-1, sh. 260

12) Târîh-ül-kebîr, cild-8, sh. 273, 274